

28.8.2020

Maa- ja metsätalousministeriö
Lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyyntö: DNRO VN/14911/2020

LAUSUNTO EHDOTUKSESTA HAITALLISTEN VIERASLAJIEN HALLINTASUUNNITELMAKSI

Suomen Kiinteistöliitto ry (**Kiinteistöliitto**) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi otsikossa mainitussa asiassa.

Suomen Kiinteistöliitosta

Kiinteistöliitto on kiinteistönomistajien edunvalvoja ja kiinteistöalan asiantuntijaorganisaatio. Kiinteistöliittoon kuuluu 23 alueellista kiinteistöyhdistystä, joiden jäsenkunta muodostuu pääasiallisesti asunto-osakeyhtiöistä. Kiinteistöliiton jäsenistöön kuuluu myös vuokratuloyhtiöitä. Alueellisten jäsenyhdistysten jäsenistöön kuuluu yhteensä noin 29 000 asunto- ja kiinteistöosakeyhtiötä (mm. opiskelija-asuntoyhteisöjä).

Lisäksi Kiinteistöliittoon kuuluu Suomen Vuokranantajat ry, jossa on jäsenenä noin 17 500 yksityishenkilöä tai muuta tahoa, jotka vuokraavat asuin- ja liikehuoneistojaan pääosin asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöissä.

Jäsenkuntamme piiriin kuuluu arviolta yhteensä noin 2 miljoonaa suomalaista.

Kiinteistöliiton lausunto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoja ja mielipiteitä suunnitelmaehdotuksesta kansallisesti haitallisten vieraslajien torjumiseksi.

Lainsäädäntöpohjasta lyhyesti: EU:n vieraslajiasetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1143/2014 haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta) tuli voimaan 1.1.2015. Asetuksen mukainen EU:n vieraslajiluettelo hyväksyttiin joulukuussa 2015. Luetteloa on täydennetty useamman kerran ja viimeisin täydentäminen tapahtui kesäkuussa 2019. Suomessa kansallinen vieraslajilaki (laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta 1709/2015) tuli voimaan 1.1.2016. Vieraslajilailla on annettu täydentäviä säännöksiä EU:n vieraslajiasetuksen soveltamisesta. Suomessa on oma kansallinen vieraslajiluettelo. Valtioneuvosto antoi 23.5. vieraslajiasetuksen (valtioneuvoston asetus vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta 704/2019), jonka liitteenä on luettelo kansallisesti merkityksellisistä haitallisista vieraslajeista. Asetuksen säännökset tulivat voimaan 1.6.2019.

EU:n vieraslajiasetuksen mukaan vieraslajilla tarkoitetaan kasvi-, eläin- tai eliölajia, joka on ihmisen toiminnan seurauksena levinnyt luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolelle. Vieraslajia pidetään haitallisena, jos sen tuonnin tai leviämisen on todettu uhkaavan tai haittaavan luonnon monimuotoisuutta ja siihen liittyviä ekosysteemipalveluja tai vaikuttavan niihin haitallisesti. Kiellettyä on haitallisten vieraslajien tuominen EU:n alueelle, niiden siirtäminen jäsenvaltiosta toiseen, kasvattaminen, myyminen tai muuten hallussa pitäminen sekä niiden ympäristöön päästäminen.

28.8.2020

EU:n vieraslajiasetus edellyttää, että jäsenvaltioissa tulee olla käytössä tehokkaita hallintatoimenpiteitä EU:n vieraslajiluettelon sisältämien laajalle levinneiden vieraslajien torjumiseksi. Torjunnalla tarkoitetaan haitallisten vieraslajien hävittämistä ja niiden leviämisen estämistä. Hallintatoimenpiteistä päättävät jäsenvaltiot itsenäisesti. Toimenpiteet eivät saa kohtuuttomasti rasittaa ympäristöä ja niistä saatavien hyötyjen tulee olla kustannuksia suuremmat. Toimenpiteet on asetettava tärkeysjärjestykseen riskinarvioinnin ja niiden kustannustehokkuuden perusteella. EU:n osalta ne haitalliset vieraslajit, joihin torjunta kohdistetaan, määritellään EU:n vieraslajiluettelossa.

Kuten edellä on todettu, Suomessa on oma kansallinen vieraslajiluettelo (Kansallisesti haitallisten vieraslajien luettelo, liite 1). Luetteloa täydennettiin 23.5.2019, kun valtioneuvosto antoi vieraslajiasetuksen. Tuolloin kansallisesti merkityksellisten haitallisten vieraslajien luetteloon lisättiin alaskanlupiini, hamppuvillakko, tarhatatar, japanintatar, sahalinintatar, kanadanvesirutto, komealupiini, kurturuusu ja lännenpalsami. Eläinryhmistä luetteloon lisättiin maaoravat ja jalohaukkalinnut. Eläinlajeista lisättiin espanjansiruetana, leopardisammakko ja hyppysammakko. EU:n vieraslajiasetus ei suoraan koske kansallisen vieraslajiluettelon lajeja. Suomen kansallisen vieraslajilain 9 §:ssä on kuitenkin säädetty, että EU:n vieraslajiasetuksen määritelmiä, kieltöjä ja torjunnan periaatteita sovelletaan myös kansallisen luettelon lajeihin.

Kansallisen vieraslajilain 11 §:ssä on säädetty, että kansallisesti merkityksellistä haitallista vieraslajia 1) ei saa päästää ympäristöön, 2) tarkoituksellisesti tuoda maahan Euroopan unionin ulkopuolelta tai Euroopan unionin jäsenvaltiosta, pitää hallussa, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, välittää taikka myydä tai muuten luovuttaa. Säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, ettei 2 kohdan kieltöä sovelleta asetuksella säädettyä siirtymäajan kuluessa.

Kiinteistöliiton jäsenistön kannalta huomionarvoista on kansallisen vieraslajilain 4 §, jossa on säädetty kiinteistön omistajan ja haltijan huolehtimisvelvollisuudesta. Säännöksen mukaan kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava kohtuullisista toimenpiteistä kiinteistöllä esiintyvän unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin hävittämiseksi tai sen leviämisen rajoittamiseksi, jos haitallisen vieraslajin esiintymästä tai sen leviämisestä voi aiheutua merkittävää vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle. Edellä mainittu ei koske kuitenkaan lintuja eikä nisäkkäitä. Toimenpiteiden kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon haitallisen vieraslajin hävittämiseen tai leviämisen rajoittamiseen käytettävissä olevat tavanomaiset keinot, toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset sekä toimenpiteillä saavutettavissa oleva hyöty suhteessa kustannuksiin.

Lausuntomme: Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausumaan suunnitelmanehdotuksesta kansallisesti haitallisten vieraslajien torjumiseksi. Ehdotukseen sisältyy toimenpiteitä, joilla pyritään hallitsemaan kansallisesti määritellyistä haitallisista vieraslajeista aiheutuvia riskejä.

28.8.2020

Kuten edellä on todettu, kiinteistön omistajalle ja haltijalle on vieraslajilaissa asetettu velvollisuus huolehtia kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin torjumisesta. Vieraslajilain mukaan haitallisen vieraslajin kasvattaminen on kiellettyä. Kasvattamisen käsitettä ei ole määritelty laissa. Maa- ja metsätalousministeriö on katsonut, että laissa tarkoitettuna kasvattamisena pidetään myös sitä, että haitallista vieraslajikasvia kasvaa kiinteistöllä, joka on omistajansa tai haltijansa jatkuvassa käytössä ja hoidossa. Haitallisen vieraslajikasvin esiintymä ei tällöin käytännössä eroa kiinteistöllä esiintyvien muiden lajien esiintymisistä. Merkitystä ei ole sillä, miten vieraslajikasvi on alkujaan levinnyt kiinteistölle. Se on voinut levitä esimerkiksi naapurikiinteistöltä. Merkitystä ei ole myöskään sillä, onko kyse lajin aktiivisesta hoidosta vai pelkästään sen passiivisesta sietämisestä. Kiinteistön omistajan tai haltijan on hävitettävä kasvattamansa haitallisen vieraslajikasvin esiintymä alueeltaan. Vieraslajilain mukaan tietyissä tapauksissa on kuitenkin riittävää, että hävittämisen sijaan lajin leviäminen estetään tehokkaasti.¹

Pidämme maa- ja metsätalousministeriön suunnitelmaehdotukseen kirjattuja hallintatoimenpiteitä yleisesti ottaen hyvinä. Näemme kuitenkin haasteita hallintatoimenpiteiden ja kansallisen haitallisia vieraslajeja koskevan sääntelyn yhteensovittamisessa. Ongelmalliseksi näemme erityisesti haitallisia vieraslajeja koskevan kasvattamiskiellon toteutumisen. Kiinnitämme huomiota siihen, että haitallisten vieraslajien torjunta edellyttää lähtökohtaisesti pitkäjänteistä toimintaa. Tietojemme mukaan erityisesti tiettyjen haitallisten vieraslajien hävittäminen saattaa kestää useitakin vuosia.

Katsomme, että esimerkiksi kurturuusua koskeva siirtymämääräaika on liian lyhyt, kun otetaan huomioon kurturuusun hävittämiseen kuluva aika. Kurturuusun osalta nyt lausuttavana olevassa ehdotuksessa (s. 10) suositellaan käytettäväksi ensisijaisesti mekaanisia torjuntamenetelmiä. Ehdotuksessa viitataan vieraslajiportaalin kurturuusun lajikorttiin. Vieraslajiportaalin mukaan kurturuusun torjuntatapoja ovat ”näännytysmenetelmä” ja kasvuston peittäminen. Kurturuusun näännyttäminen kokonaan hengiltä kestää 3-4 vuotta. Kasvuston peittämisessä ruusukasvusto leikataan alas ja peitetään huolellisesti tukevalla pressulla, jonka annetaan olla paikallaan 2-3 vuotta.² Kurturuusun kasvattamisesta tulee kiellettyä 1.6.2022. Nähdäksemme kurturuusun kasvatiskiellon siirtymäaika on liian lyhyt, kun otetaan huomioon, kauanko kurturuusun hävittäminen edellä mainituilla toimenpiteillä kestää.

Ehdotamme harkitsemaan, olisiko siirtymäaikoja erityisesti kasvatiskiellon osalta syytä lisätä. Lisäksi ehdotamme, että kurturuusun kasvatiskielloa koskevaa siirtymäaikaa pidennettäisiin. Näemme siirtymäaikojen merkityksen tärkeänä kustannustehokkuuden näkökulmasta. Siirtymäajoilla voitaisiin mahdollistaa, että kiinteistön omistajat ja haltijat pystyisivät yhdistämään haitallisten vieraslajien torjuntavelvollisuutensa muiden toimintojensa yhteyteen. Torjuntatoimenpiteitä

¹ Maa- ja metsätalousministeriö, Ehdotus kansallisesti haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi, s. 16.

² Vieraslajit.fi -verkkosivusto: <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.38815/show> (luettu 23.8.2020)

28.8.2020

voitaisiin suorittaa esimerkiksi pihaurakoinnin yhteydessä. Esimerkiksi moottoriteiden ja muiden 2-ajorataisten teiden laajojen kurtturuuuistutusten osalta haitallisten vieraslajien poistot on ehdotettu liitettäväksi muihin tienparannustöihin.

Kannatamme, että ehdotuksessa otettaisiin selkeästi kantaa siihen, miten eri vastuutahot toimisivat yhteistyössä hallintatoimenpiteiden toteuttamisessa. Esimerkiksi kurtturuuun osalta hallintatoimenpiteenä on ehdotettu seuraavaa: "Hävitetään ja estetään kurtturuuuskasvustojen leviämistä tienvarsilla, puistoissa, parkkipaikoilla ja muilla yleisillä alueilla sekä piholla ja puutarhoissa, joilla ei ole erityisiä luontoarvoja". Tämän hallintatoimenpiteen vastuu- ja yhteistyötahoiksi on ehdotettu seuraavia: Väylävirasto, ELY-keskusten L-vastuualueet, kunnat, seurakunnat, taloyhtiöt ja muut yksityiset maanomistajat. Esimerkkinä vastuutahojen yhteistyön näkökulmasta mainitsemme seuraavan: Moottoritie kulkee kunnan läpi sivuten alueita, jotka ovat yksityisten maanomistajien omistuksessa. Kurtturuuua kasvaa moottoritien keskikaista-alueella, samoin sitä kasvaa kunnalle kuuluvalla maa-alueella ja lisäksi vielä yksityisten maanomistajien piholla. Mikäli vastuutahot, eivät tee riittävää yhteistyötä hallintatoimenpiteitä toteuttaessaan, vaarana on, että tahot ryhtyvät toimenpiteisiin eri aikaisesti ja eri volyyymillä. Tämä taas voi johtaa siihen, että vieraslaji leviää uudestaan sellaiselle alueelle, josta se on jo kertaalleen saatu hävitettyä.

Kiinteistön omistajien ja haltijoiden näkökulmasta näemme tärkeänä, ettei heille aiheudu lisätyötä ja -kustannuksia tilanteessa, jossa he ovat ryhtyneet hallintatoimenpiteisiin vieraslajin torjumiseksi ja ovat saaneet hävitettyä vieraslajin kiinteistöltään, mutta vieraslaji leviää kiinteistölle uudestaan toisen tahon torjuntavastuulle kuulualta alueelta.

Toivomme, että eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön annetaan selkeää ohjausta. Näemme yhteistyön erityisen tärkeänä kustannustehokkuuden näkökulmasta. Ehdotamme harkitsemaan, voitaisiinko yhtenä yhteistyöväliseen hyödyntää jonkinlaista rekisteriä tai vastaavaa, johon toimijat voisivat kirjata suunnitelmiaan siitä, millaisiin torjuntatoimenpiteisiin ja milloin he ovat ryhtymässä. Lisäksi rekisteriin tai vastaavaan voisi kirjata myös käynnissä olevat ja jo suoritettut torjuntatoimenpiteet. Nähdäksemme tämä voisi olla yksi keino vahvistaa eri vastuutahojen yhteistyötä ja edistää torjunnan tehokkuutta. Tietoisuus muiden toimijoiden suunnitelmista voisi myös mahdollistaa sen, että eri tahot, esimerkiksi taloyhtiöt, voisivat tarvittaessa tilata yhdessä ulkopuoliselta toimijalta palveluita torjuntatoimien suorittamiseksi. Tämä todennäköisesti johtaisi myös kustannussäästöihin.

Lopuksi toteamme vielä, että olemme ehdotuksen kanssa samaa mieltä viestinnän tärkeydestä vieraslajitietoisuuden lisäämisessä. Näemme tärkeänä, että viestintä on monikanavaista ja se tavoittaa mahdollisimman tehokkaasti ja yhtäaikaisesti ne vastuu- ja yhteistyötahot, joille hallintatoimenpiteitä on osoitettu.

Pidämme myös tärkeänä sen varmistamista, että vastuu- ja yhteistyötahot voisivat mahdollisimman helposti tunnistaa ne vieraslajit, joiden osalta heille on

28.8.2020

asetettu hallintatoimenpiteitä. Esimerkiksi kurturuusun kohdalla vaarana voi olla sen sekoittaminen tarhakurturuusuun, joka ei kuulu vieraslajisääntelyn piiriin, eikä sen hävittämistä edellytetä. Lisäksi pidämme tärkeänä sen varmistamista, että vastuutahot tietävät, kuinka torjuntaa kannattaa käytännössä suorittaa.

Kiinteistöliitto kannattaa suunnitelmaehdotusta kansallisesti haitallisten vieraslajien torjumiseksi. Näemme kuitenkin haasteita hallintatoimenpiteiden ja kansallisen vieraslajisääntelyn yhteensovittamisessa. Mielestämme uusia siirtymäaikoja ja jo olemassa olevien siirtymäaikojen pidennyksiä tulee erityisesti kasvatuskieltojen osalta harkita. Kannatamme kurturuusun kasvatuskiellon siirtymäajan pidentämistä. Toivomme myös selkeää ohjausta siihen, miten eri vastuutahojen yhteistyö toteutetaan käytännössä. Olemme suunnitelmaehdotuksen kanssa samaa mieltä viestinnän tärkeydestä vieraslajitietoisuuden lisäämisessä.

Kunnioittavasti,

SUOMEN KIINTEISTÖLIITTO RY

Linda Hartikainen
lakimies